

КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, АРХЕОЛОГІЇ ТА КРАЄЗНАВСТВА

1 червня 1990 р. на базі кафедри історії СРСР і УРСР було створено кафедру історії СРСР, невдовзі реорганізовану у кафедру історії слов'ян (завідувач професор М.К. Бойко), та кафедру історії та археології України, першим завідувачем якої став доцент О.Б. Коваленко. До складу кафедри історії та археології України увійшли досвідчені педагоги й науковці доценти Т.П. Демченко, В.П. Коваленко, О.Б. Коваленко, В.М. Шевченко, старший викладач О.П. Удод, а також молоді викладачі – випускники історичного факультету А.А. Гапієнко, С.В. Дмитрієнко, Л.В. Ясновська, Ю.М. Ситий.

Після проголошення незалежності України протягом 90-х рр. кафедра історії та археології України перебувала у стані постійних трансформацій. Це було пов'язано, зокрема, із запровадженням ступеневої системи підготовки фахівців (бакалавр – спеціаліст – магістр), суттєвим переглядом навчальних планів і програм, відкриттям на історичному факультеті нових спеціальностей та спеціалізацій (українознавство, туристично-краєзнавча робота, історія релігії та церкви, правознавство), значним збільшенням академічного навантаження, оскільки історію України та українознавство почали викладати на усіх факультетах вузу.

Наказом ректора №163 вк/І від 31.08.1994 01 вересня 1994 р. була створена кафедра археології та народознавства, першим завідувачем якої став доцент Коваленко В.П. До її складу увійшли доцент М.С. Чуприна, старший викладач А.Л. Козаков, асистенти Л.А. Юда, Л.В. Ясновська і науковий співробітник Ю.М. Ситий. У 1998 р. почала діяти загальноуніверситетська кафедра політології та українознавства (завідувач професор В.М. Половець), покликана забезпечити викладання історії України та українознавства на інших факультетах вузу. До неї перейшли, зокрема, доценти О.Г. Баранков і П.В. Пиріг, старші викладачі М.О. Коваленко і А.О. Добровенко, асистент І.М. Акименко.

З 01 липня 1998 р. кафедру археології та народознавства було перейменовано на кафедру археології та етнології у зв'язку зі змінами у номенклатурі спеціальностей. З 1994 р. кафедра працювала за спеціальністю «історія та народознавство», з 1998 р. — «історія та українознавство».

31 серпня 1999 р. кафедра була реформована і реорганізована у дві кафедри: кафедру етнології (з 2003 р. етнології та краєзнавчо-туристичної роботи (завідувач доцент Ю.А. Русанов)) та кафедру історії та археології України. Відтак, було відновлено первісну назву кафедри – історії та археології України, а її завідувачем призначено доцента В.П. Коваленка, разом з яким на кафедру повернулися доцент М.С. Чуприна, асистенти Л.В. Ясновська, О.Є. Черненко, Н.В. Хамайко, старший науковий співробітник Ю.М. Ситий. Згодом до них приєдналися А.М. Остряко, В.М. Бойко (за сумісництвом), О.М. Веремейчик, О.С. Гейда, Н.П. Слобожаніна, Я.Л. Волерт, Ж.В. Тоцька, А.Л. Курданов, Р.М. Луценко, В.М. Скороход, В.М. Гаврилов. На жаль, не обійшлося і без гірких втрат – з

життя пішли найдосвідченіші члени кафедри старший викладач О.П.Удод (1998 р.) та доцент М.С.Чуприна (2000 р.) До інших навчальних закладів та установ перейшли А.А. Гапієнко, М.М. Коропатник, С.Ю. Кулінська, С.В. Бутко, В.М. Шевченко, Н.В. Хамайко, А.Л. Курданов, С.А. Лепявко, В.М. Бойко, Я.Л. Волерт, Р.М. Луценко, А.М. Острянко.

Наказом ректора №350 вк/І від 01.10.2015 кафедру етнології та краєзнавчо-туристичної роботи було ліквідовано, а кафедру історії та археології України перейменовано на кафедру історії України. На базі ліквідованої кафедри 12.10.2015 р. створено нову кафедру археології, етнології та краєзнавчо-туристичної роботи, до складу якої з кафедри історії України приєдналися доценти Острянко А.М., Веремейчик О.Є., Черненко О.Є., старший викладач Скороход В.М., а з кафедри етнології та краєзнавчо-туристичної роботи перейшли доценти Русанов Ю.А., Дорохіна Т.Ф., Юда Л.А., Адруг А.К., Пилипенко В.М., Щербина С.В., професор Третяк О.С., ст. викладач Ципляк Н.О., асистент Шекун В.О. Очолив нову кафедру доцент Острянко А.М.

01 вересня 2020 р. наказом ректора №154 к/І від 31.08.2020 р. кафедру історії України та кафедру археології, етнології та краєзнавчо-туристичної роботи об'єднано у кафедру історії України, археології та краєзнавства. Завідувач кафедри – доцент Острянко А.М.

До складу новоствореної кафедри увійшли: доценти Веремейчик О.М., Гринь О.В., Дорохіна Т.Ф., Острянко А.М., Петrenchенко І.Є., Пилипенко В.М., Рахно О.Я., Черненко О.Є., Щербина С.В., Юда Л.А., Ясновська Л.В., ст. викладач Токарев С.А., професор Третяк О.С., сумісники професор Коваленко О.Б., доцент Панченко В.І.

В кінці серпня 2022 р. кафедру покинув доцент Пилипенко В.М. у зв'язку зі вступом до докторантури Інституту української археології та джерелознавства ім. М.С. Грушевського.

У жовтні 2024 р. ст. викладач Токарев С.А. отримав звання доцента.

Під час повномасштабного вторгнення більшість викладачів виїхали з м. Чернівців, проте, по закінченню бойових дій на території Чернігівщини на початку квітня 2022 р., всі вони повернулися та приступили до роботи. Закордоном залишилися доценти Черненко О.Є. (Польща) та Петrenchенко І.Є. (Німеччина). Доцент Черненко О.Є. є дійсним членом центру Східноєвропейських досліджень Варшавського університету (Польща), читає авторські курси з археології у Варшавському університеті, є стипендіатом Institute of International Education's Scholar Rescue Fund (IIE-SRF).

Наприкінці 2025 р. члени кафедри створили Науково-дослідний центр усноісторичних досліджень. Починаючи з 2022 року, викладачі та студенти Інституту під час етнографічних практик здійснюють масштабну роботу – збирають, документують та презентують усноісторичні свідчення мешканців Чернігівщини про повсякденне життя населення Чернігівщина в умовах повномасштабного російського вторгнення в Україну.

У центрі уваги Центру – досвід людей в умовах російсько-української війни. Ці матеріали стали основою для доповідей на регіональних,

всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях, а також отримали широке висвітлення в медіа.

Пріоритетним напрямом досліджень Центру є усні свідчення як історичні джерела, що є критично важливими для збереження національної пам'яті.

З 05.01.2026 р. кафедру очолює доцент Гринь О.В.

Кафедра забезпечує викладання на спеціальностях В9 Історія та археологія (всі рівні), А4 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), а також викладання історії України на інших спеціальностях НУЧК.

Кафедра забезпечує викладання історичних (історія України, історичне краєзнавство, актуальні проблеми історичного джерелознавства, джерелознавство історії України українська історіографія, спеціальні історичні дисципліни), етнологічних (етнографія України, міфологія та фольклор, історія української кухні, українознавство, давньоруське літописання, українська етнокультура сім'ї та побуту), педагогічних (методика польових археологічних досліджень, методика самостійної роботи, риторика, етнопедагогіка, порівняльна педагогіка, методологія історичного пізнання), археологічних (археологія України, основи археології, археологія кам'яного віку, доби бронзи та заліза, археологія ранніх слов'ян, часів Київської Русі, архітектурна археологія, польова археологія) дисциплін.

Кафедра є організатором наукових конференцій: Міжнародна наукова конференція «Церква – наука – суспільство: питання взаємодії»; Міжнародна наукова конференція «Європа – суспільство для всіх, створене інтелектуалами» (Europe – a society for all, created by intellectuals) в рамках проєкта ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH Europe and Europeans in the Light of Intellectual Traditions' Rivalry; Наукова конференція молодих учених та студентів; Науковий семінар аспірантів та магістрантів; підсумкові звітні конференції літніх практик. Також кафедра виступає організатором численних круглих столів, присвячених усноісторичним дослідженням територіальних громад Чернігівщини в умовах російської військової агресії.

Кафедра підтримує наукові контакти з Інститутом археології НАН України та Інститутом історії України НАН України.